

जाहिरातीचे दर.

बालील पर्यावर चोकरां
करावी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाबिवास' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्लिश माफ)

किरकोठ अंकास
दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिल्य अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ९

पुणे, बुधवार, तारीख १३ ऑक्टोबर, १९४३

अंक ४१

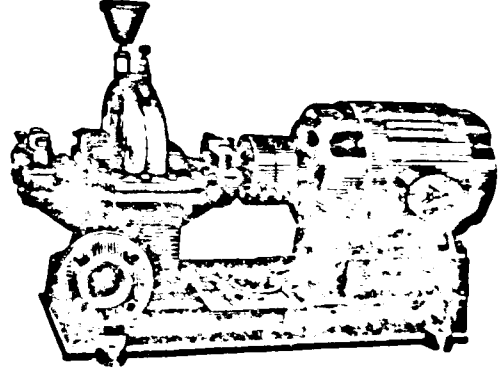
“ किलोस्कर ”

मजबूत व शास्त्रशुद्ध रचना

- * १ साईड सक्शन पंप
- * २ हॉरिझॉन्टल स्प्लिट केस
(सिंगल व टू स्टेज पंप)

- * ३ नॉनक्लॉगिंग पंप
- याखेरीज गिरण्या व कारखाने
यांच्या खास उपयोगाचे

सेंट्रिफ्यूगल पंप

दर मिनिटास १० ग्यालन पासून २,०००
ग्यालन पाणी काढणारे

क्याटलाग मागवून घ्या.

किलोस्कर बंधु, लि. : : : पो. किलोस्करवाडी.

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

पूना गेस्ट हाऊस

फोन नं. ७७९ गणपति चौक, व्यवस्थापक

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन
स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोवदला घ्या.

गिरगांव

मुंबई नं. ४

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार

चौक,

पुणे

Local Self-Government Service

Applications are invited from candidates desirous of joining L. S. G. D. Diploma Training Classes for officers of Local Self-Government Service conducted under the joint auspices of this Institute and the Government of Bombay which commence on 10th November 1943 at Bombay. Classes will also be opened at Poona and Ahmedabad if sufficient number of students apply to be admitted at these centres. Prospectus can be had from : The Director, Local Self-Government Institute, 11 Elphinstone Circle, Fort, Bombay.

विविध माहिती

अमोनियम सल्फेटचे हिंदुस्थानांत उत्पादन

अमोनियम सल्फेटचे हिंदुस्थानांत उत्पादन वाढविण्याचा प्रयत्न करण्याची आवश्यकता सरकारास पटली आहे. सध्या हिंदी कारखान्यांत दरसाल ३० हजार टन सल्फेट तयार होतें. ३३ लक्ष टन सल्फेट तयार होऊं लागेल तेव्हा कोठें हिंदुस्थानाची खरी गरज भागेल. सल्फेटचे कारखाने काढण्यापूर्वी त्यासाठी लागणारी यंत्रसामुग्री परदेशांतून आली पाहिजे. ती मिळविण्याचा प्रयत्न सरकार करणार आहे.

अमेरिकेची खंड-उसनवार मदत

अमेरिकेनें ऑगस्ट, १९४३ मध्ये संयुक्त राष्ट्रांना खंड-उसनवार मदतीनें १६२ कोटि डॉलरांची मदत केली. जुलै, १९४३ मधील मदतीची किंमत १०५ कोटि डॉलर होती. १९४१ साली खंड-उसनवार मदतीची योजना सुरू झाली तेव्हापासून आतांपर्यंत अमेरिकेनें त्या योजनेप्रमाणें १५३ अब्ज डॉलर्सची मदत आपल्या दोस्तांस केली आहे.

पोलादाचे अमेरिकन उत्पादन

गेल्या महायुद्धाच्या वेळेच्या मानानें आतां अमेरिकेचें पोलादाचें उत्पादन ५७% वाढलें आहे.

अहमदाबाद येथें रेशनिंग

बहंशी मुंबईच्या नमुन्यावर अहमदाबाद येथें १ जानेवारी १९४४ च्या सुमारास रेशनिंग सुरू होईल.

विमानांचें वाढतें उत्पादन

अमेरिकेंत ऑगस्ट, १९४३ मध्ये ७,६१२ विमानें तयार झालीं; सप्टेंबर, १९४३ मध्ये विमानांचें उत्पादन ८ हजारांच्या आसपास झालें.

अमेरिकेंत सिगारेट्सचा तुटवडा पडणार ?

अमेरिकेंत सिगारेट्सचा तुटवडा पडण्याचा संभव आहे, कारण पुरवठ्याच्या मानानें मागणी पुष्कळच ज्यास्त आहे. १९४४ व १९४५ साठी राखून ठेवलेल्या तंबाखूच्या सिगारेट्स आजच तयार करणें तेंचें भाग पडत आहे.

न्यूयॉर्कमधील दूधपुरवठा

न्यूयॉर्क येथील ३३ लक्ष क्यूबाना ३,५०० दूधवाल्यांच्या संगमुळे कांहीं काळ अजिबात दूध मिळालें नाहीं.

टोळघाड तज्ज्ञ

ब्रिटिश टोळघाड तज्ज्ञ, डॉ. केनेडी, हे हिंदुस्थानांत दाखल झाले आहेत. टोळघाडीच्या प्रतिबंधक उपायासंबंधी त्यांचें निरीक्षण चालू आहे.

पेट्रोलचा उपयोग करणारांस सूचना

सध्या हिंदुस्थानांत सामान्यतः मिळणारे पेट्रोल स्वैराकासाठी, दिव्यासाठी व जिनसा स्वच्छ करण्यासाठी वापरणें घोक्याचें आहे; कारण त्यांत आतां शिसें मिसळलेउं असतें. हें पेट्रोल मोटारीच्या जडणासच उपयोगी आहे. कित्येक लोक कपड्यांच्या द्रायक्रीनिंगसाठी, डाग काढण्यासाठी, स्टोव्हमध्ये व दिव्यांत पेट्रोल वापरतात, त्यांनीं ह्या गोष्टीकडे लक्ष घावें.

“अधिक धान्य पिकवा”च्या मोहिमेसाठी स्त्री तज्ज्ञाची नेमणूक

ज्यांच्या घराभोंवती मोकळी जागा आहे अथवा ज्यांचे जमिनीचे तुकडे पडून आहेत, अशांना भारजापाला व धान्य लावण्यासंबंधी सद्दा देण्याकरितां मुंबईच्या राष्ट्रीय युद्ध आघाडीनें मिसिस लीला बोस, एफ. आर. एच. एस. (लंडन) ह्यांची प्रॉपिगंडा अधिकारी म्हणून नेमणूक केली आहे.

बंगालमध्ये दररोज २,१०० टन धान्याची आयात

बंगालमधील धान्याचा दुष्काळ दूर करण्याकरितां त्या प्रांतांत दररोज २,३०० टन धान्य पाठविण्यांत येत आहे, असें हिंदुस्थान सरकारचे अन्नमंत्रि हे मुंबई येथें नुकतेच म्हणाले.

पोस्टांतील कमाल ठेवीची मर्यादा

पोस्ट ऑफिस सेव्हिगज बँकेतील स्वात्यांत वर्षातून ७५० रुपयांपेक्षा जास्त रकम ठेवतां येत नसे. ही मर्यादा वाढवून १ हजार रुपये करण्यांत आली, त्याचा फायदा १७ हजार ठेवीदारांनीं घेतला व त्यामुळे ठेवीत ८८ लक्ष रुपयांची वाढ झाली. १९४२-४३ मध्ये कित्येक ठेवीदारांनीं ७५० रुपयांचे आसपासच रकम स्वात्यांत भरली. ह्याचा अर्थ, त्यांस कमाल ठेवीची मर्यादा वाढली आहे, ह्याची माहिती नव्हती असाच होतो.

शत्रुराष्ट्रांच्या किती आगबोटी नष्ट झाल्या ?

जर्मनी व इटली ह्यांच्या ९०३ लक्ष टनांच्या आगबोटी ३० जून १९४३ अखेर युद्धाच्या ४६ महिन्यांत संयुक्त राष्ट्रांनीं पकडल्या, बुडवल्या अथवा नाडुरुस्त केल्या. रशियाच्या कर्तव्यगारीचा वरील आकड्यांत समावेश झालेला नाहीं.

पोलंडची हानि

युद्धास प्रारंभ झाल्यापासून आतांपर्यंत पोलंडचे ९ लक्ष सैनिक कामास आले आहेत. जर्मनीनें २ लक्ष सैनिक ठार अथवा जखमी केले व ४३ लक्ष सैनिक कैद केले. रशियानें १० हजार अधिकाऱ्यांसकट एकूण १ लक्ष, ८१ हजार पोलिश सैनिक पकडले व २० हजार सैनिकांस ठार केलें.

रेल्वेचीं वापरलेलीं तिकिटें

लंडन, मिडलंड ग्रॅन्ड स्कॉटिश रेल्वेनें गेल्या वर्षी उताळूंचीं वापरलेलीं १५,६४,९८,७४१ तिकिटें गोळा केलीं, त्यांचें वजन १२२ टन भरलें.

बनावट ऑक्सॅलिक ऑसिड

ऑक्सॅलिक ऑसिडच्या नांवासाठी पोर्टेसियम बायसल्फेट मोठ्या प्रमाणावर बाजारांत विकलें जात आहे, ह्या गोष्टीकडे जनतेचें लक्ष वेधणारें पत्रक हिंदुस्थान सरकारच्या सप्लाय स्वात्यानें प्रसिद्ध केलें आहे. ग्राहकांनीं त्याची रासायनिक सात्री करून घेऊनच तें विकत घेणें आवश्यक आहे.

अनुक्रमणिका	
पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ३२२	इंचा खर्च-महाराष्ट्रातील
२ चलन आणि युद्ध- सर्चांची वाटणी ... ३२३	विकास पावसाची अनु- कूलता-युद्ध आणि हिंदी आर्थिक संसार
३ पोषण सहाय्यार समितीच्या सूचना ... ३२४	७ तेलचिन्नाचे अनावरण ३२६
४ शेकडा साठ लोकांची उपासमार... ३२४	८ तरुण धंदेवाल्यांचे समोवार निरीक्षण ... ३२७
५ शेअर बाजार ... ३२४	९ पू. सा. सं. बँक ... ३२७
६ स्फुट विचार ... ३२५	
रस्ते-जपानविरुद्ध चढा-	

अर्थ

बुधवार, ता. १३ आक्टोबर, १९४३

चलन आणि युद्धसर्चांची वाटणी

“एकॉनॉमिस्ट” ची टीका

युद्धजन्य परिस्थितीमुळे हिंदुस्थानाकडे जी आर्थिक कामगिरी आली आहे ती पार पाडली जाण्यात चलन विस्तार आवश्यक झाला आहे आणि ह्या विस्तारास स्टॉर्लिंग पौंडांचा भरपूर आधार असला तरी त्याचे योगाने लंडनमधील हिंदी शिल्का वाढत आहेत आणि देशांत महागाईस उत्तेजन मिळत आहे ह्या गोष्टींचे विवेचन “अर्थी”त वेळेवेळीं करण्यांत आले आहे. सदरहु परिस्थितीवर सरकार कोणते उपाय योजीत आहे आणि त्याने त्या बाबतीत कोणते धोरण स्वीकारले पाहिजे ह्याची माहिती हि देण्यांत आली आहे. हा विषय इतका महत्त्वाचा व निकटकीचा आहे की, “एकॉनॉमिस्ट” ह्या सुप्रसिद्ध ब्रिटिश साप्ताहिकाने अलीकडे त्यावर लेख लिहून सरकारच्या चलनसंबंधी धोरणावर टीका केली आहे व स्वतःच्या अशा सूचनाहि केल्या आहेत. ही टीका द्विविध आहे. ब्रिटिश सरकार व हिंदुस्थान सरकार ह्यांचे दरम्यान येथील युद्धसर्चांच्या वाटणीबाबत जो करार झाला आहे तो सशेष आहे, कारण, कर व कर्ज ह्यांचे मार्गाने भरपूर पैसा उभारण्यास हिंदी सरकारास उद्युक्त करण्याचे सामर्थ्य ह्या योजनेत नाही, आणि दुसरे, ब्रिटिश सरकारकडून सर्चांचा पैसा बसूळ करण्याची त्यांतली तजवीज गैरसोय उत्पन्न करणारी आहे असे वरील पत्राचे म्हणणे आहे. ब्रिटिश साम्राज्यांतर्गत देशांमध्ये चलनाचा विस्तार व महागाई ह्यांचे बाबतीत हिंदुस्थानचा पहिला नंबर आहे. इतर देशांप्रमाणे येथे बाजारभावांचे, खरेदी-विक्रीचे व मालाच्या उपयोगाचे नियंत्रण विशिष्ट परिस्थितीमुळे शक्य झालेले नाही, परंतु प्रस्तुत प्रश्नाच्या मुळाशी असलेले बलवत्तर कारण, युद्धसामुधीचा पुरवठा करण्यांत हिंदुस्थानचा स्वार्थत्याग चालला आहे त्याची चलनात्मक बाजू मात्र भक्कम पायावर उभारलेली नाही हे होय. ह्या आशयाच्या टीकेचा “एकॉनॉमिस्ट”ने पुढे विस्तार केला आहे.

हिंदुस्थानांत होणाऱ्या युद्ध सर्चांची वाटणी ब्रिटिश व हिंदी सरकारच्यामध्ये करण्याची आतांपर्यंत मान्य झालेली योजना

सशेष आहे असे मत त्याने व्यक्त केले आहे, त्याचे समर्थन इंग्लंडने येथील युद्ध सर्चांचा मोठा वाटा स्वीकारल्याने उद्भवणाऱ्या त्याच्या भरपाईच्या मार्गातील अडचणीमध्ये सापडने. ह्या वाटणीविद्दलच्या करारांत हिंदुस्थानवर अधिक सर्चांची जबाबदारी टाकण्यांत आली असती तर भरपाईचा प्रश्न सुलभ झाला असता. ज्या मानाने खर्चातला हिंदुस्थान सरकारचा हिस्सा मोठा त्या मानाने ब्रिटिश सरकारने ह्या देशास परत करण्याच्या पैशांचे प्रमाण लहान होणार हे उघड आहे. ह्या हिशेबावर भाष्य करताना त्या पत्राने हिंदुस्थानातील युद्धसर्चांचे आकडे दिले आहेत. सप्टेंबर, १९३९ ते एप्रिल, १९४३ ह्या अवधीत हिंदुस्थान सरकारास युद्धासाठी त्याने सर्व केलेल्या पैशांपैकी ४३ कोटि पौंड भरपाई म्हणून परत मिळाले आणि ३२ कोटि पौंड त्याने स्वतःचे असे पुरवले. इंग्लंडने केलेल्या परत फेडीतून हिंदुस्थान सरकारने आपल्या इंग्लंडमधील कर्जांचे निवारण केले आणि बाकी राहिलेल्या येण्यावद्दल स्टॉर्लिंग घेऊन त्यांची शिल्क ५० कोटि पौंड लंडनमध्ये गुंतवून ठेवली. ही रकम हिंदुस्थानातील चलन वाढीच्या प्रमाणांत विस्तार पावत आली आहे ह्या गोष्टीकडे “एकॉनॉमिस्ट”ने लक्ष वेधले आहे. त्याची विचारसरणी अशी आहे की, हिंदुस्थान सरकारने युद्धसर्चांचा अधिक हिस्सा स्वतःवर घेतला असता तर वरील लंडनमधील शिल्क फुगली नसती, तिच्या आधारावर अधिक चलन काढण्याचे कारण पडले नसते व त्या मानाने बाजारभावांच्या वाढीस आळा बसला असता. युद्धसर्चांच्या वाटणीचा फेरविचार व दुरुस्ती व्हावी अशी सूचना अर्थातच ह्यावरून त्या पत्राच्या हृष्टीने इष्ट झाली आहे.

युद्धसर्चांबाबतचा करार योग्य असून त्यांत बदल करणे अनिष्ट आहे असे गृहीत धरले तरी फाजील चलनाच्या दुष्परिणामांस आळा घालण्याचे सामर्थ्य त्यांत नाही, ह्या मुद्यावर “एकॉनॉमिस्ट” ने जोर दिला आहे. हिंदुस्थान सरकारने खर्चिल्या पैशाची भरपाई पौंड स्टॉर्लिंगमध्ये करणे ह्या देशाचे इंग्लंडमधील कर्ज फेडण्याच्या मर्यादेपर्यंत समर्थनीय होते. कारण, ह्या योगाने हिंदी जनतेच्या जवळचे चलन सरकारकडे परत आले आणि त्याने फाजील चलनाच्या आपत्तीस आळा घातला. परंतु ह्या मर्यादेच्या पुढे ब्रिटिश सरकारने रुपयाच्या चलनाचे स्वरूपांत फेडली जावयाची कर्जे का काढली नाहीत आणि त्या मार्गाने हिंदुस्थानांत होणाऱ्या स्वतःच्या सर्चांची व्यवस्था का केली नाही, असा “एकॉनॉमिस्ट” चा सूचक प्रश्न आहे. हे धोरण न स्वीकारले गेल्याने फाजील चलनाचा गांभळ माजला आणि आतां तो आवरणे कठीण होऊन गेले आहे. सध्या चलन परत आकर्षून घेण्याचे प्रयत्न हिंदुस्थान सरकार करीत आहे पण ते जुजबी आहेत आणि करांचे उत्पन्न वाढवून चलनाचा हा तिजोरीकडचा ओष अधिक परिणामकारक त्याने करणे अगत्याचे आहे असे त्या पत्राचे म्हणणे आहे. जादा करांचे ओझे सहन करण्याची शक्ती हिंदुस्थानांत नाही ह्या मुद्यास उत्तर देताना ते म्हणते की, लडाऊ सामुर्भावे उत्पादन व त्याचा पुरवठा हा देश करीत आहे म्हणजे नेहमीच्या उपयोगाच्या जिनसांचा मामुर्भा पुरवठा न झाल्याने उद्भवणारी गैरसोय सामुन तात्पुरता त्यागच करीत आहे. गिझव्ह बँकस लंडनमध्ये ब्रिटिश सरकारकडून स्टॉर्लिंगमध्ये रकमा मिळतात, त्यामुळे ह्या सन्यसुन्या त्यागांत फरक पडत नाही. तेव्हा सदरहु त्यागास चलनाच्या विस्तारास ज्याने मर्यादा बसेल असे स्वरूप देता येण्याजोगे

आंश. म्हणजे युद्धसर्वांच्या सध्याच्या वाटणीची योजना बदलली पाहिजे असाच "एकॅनॉमिस्ट"च्या सूचनेचा आशय आहे. हा तोडगा दिमतो तितका सोपा नाही ह्याची हिंदुस्थान सरकारास जाणीव आहे ह्याची त्या पत्रास कल्पना नाही असे दिसते. पुणेस जादा कर ह्या देशांत परिणामकारक शीतीने बसवता येतील काय आणि वाढत्या युद्ध-सर्वांची भरपाई होण्यास पुरेशी कजे हिंदुस्थान सरकारास उभी करता येतील काय ? ज्या प्रमाणांत हे होणार नाही, त्या प्रमाणांत चलनाची वाढ होणे अपरिहार्य होईल का नाही ? ह्या प्रश्नांचा विचार "एकॅनॉमिस्ट"ने केलेला नाही. ते पत्र म्हणते त्या हिंदी त्यागाचा मोचक आज स्टार्लिंग-मध्ये मिळत आहे त्यास मुकण्याचे आर्थिक सामर्थ्य ह्या देशास आहे की काय ह्याची व्यावहारिक माहिती हिंदुस्थान सरकारास आहे. ह्या साप्ताहिकाकडून अधिक सहायकारक सूचना घेण्याची अपेक्षा होती, ती त्याच्या प्रस्तुत लेखांने वृथा ठरवली आहे.

रेशनिंगचायत पोषण सहाय्यार समितीच्या सूचना

सेंट्रल अॅडव्हायसरी बोर्डास न्युट्रिशन अॅडव्हायसरी (पोषण सहाय्यार) कमिटीने आपला सार्वजनिक रिपोर्ट सादर केला आहे:— "इस्पितळे, इत्यादि ठिकाणी भुकेने मरलेल्यांना जे अन्न देण्यांत येते, त्याच्या सकसपणासंबंधी तज्ञांचा सहाय्य घेणे आवश्यक आहे. सध्या कलकत्ता येथे देण्यांत येणाऱ्या अन्नापासून दररोज ८०० पेक्षा कमी कॅलरी निर्माण होतात व त्या अन्नामधील घटक योग्य नसतात. इतर प्रांतांत तेथे रेशनिंगच्या योजने-प्रमाणे लोकांना धान्य देण्यांत येते, ते पुरेसे नाही. विशेषतः गरीबांना दुसरे अन्न खाता येत नाही त्यामुळे त्यांच्या शरीरास पुरेशा कॅलरी मिळत नाहीत. दर माणसागणिक (मोठी माणसे व मुले घट्ट) दररोज अर्धशिर तरी किमान धान्य पाहिजे. कामकरी व गढी ह्यांना एवढे धान्य पुरणार नाही. त्यांच्यासाठी जेवणाची वेगळी सोय केली पाहिजे. मुलांना सध्या देण्यांत येणारे रेशन अपुरे आहे; त्या संबंधांतहि कांही योजना केली पाहिजे. गर्भारशी व बाळंत स्त्रिया ह्यांच्या अन्नाकडे विशेष लक्ष पुरविले पाहिजे. त्यांच्यासाठी आणि मुलांसाठी शक्यतेवढे दूध राखून ठेवले पाहिजे. रेशनिंगच्या योजनेत, लोकांना ज्या धान्याची सवय आहे तेंच धान्य साण्यास देणे योग्य होईल."

जगांतील शेकडा साठ लोकांची उपासमार

"फ्रान्सच्या अटलांटिक किनाऱ्यापासून ते थेट दक्षिण व पूर्व आशियापर्यंतच्या पट्टीतील लोकांवर अर्धपोटी रहाण्याचा प्रसंग ओढवला आहे. जगांतील ६०% लोकांस पुरेसे अन्न सावयास मिळत नाही, अशी आजची परिस्थिति आहे. सुल्या व्यापारांने युरोपच्या अन्न तुटवड्याचा प्रश्न सुटू शकेल, परंतु आशियाचा प्रश्न फार बिकट आहे. तेथील देश दाट वस्तीचे असले, तरी ते उद्योगधंद्यांच्या दृष्टीने मागसलेले आहेत. त्यांच्याकडे बाहेरून धान्य पाठविले, तर त्याची किंमत देण्यास त्यांचेजवळ पैसा नाही. सर्वांस पुरेसे सावयास मिळाले पाहिजे, हे उद्दिष्ट उत्तम आहे, परंतु ते साध्य होण्याचे मार्गांत अडचणी आहेत. युद्धोत्तर पुनर्घटना करणारांनी त्या सोडविल्या पाहिजेत." मि. जोसेफ थॉमंडाईक (ज्यु.) ह्यांच्या, अमेरिकन मासिकांतील लेखामधील उतारा.

शेअर बाजार

(श्री. व. वि. लोमकर, एम.ए., बी. कॉम. २४ डे. जि. पुणे, ४)

केवळ रोखांचे सौंदे होण्यास लागून बाजाराचे आठ दिवस प्रत्यक्ष काम चालले. बदले बंद पडतांच भाव खाली पडावेत अशी अपेक्षा असतांना बाजार टिकून राहिले, इतकेच नव्हे तर वर जाण्याच्या मार्गांत असून मजबुतीत आहेत. यावरून निष्कर्ष असा निघतो की खेड्या पैशाला दुसरे बाजार बंद झाल्यामुळे कोठेही गुंतविण्यास वाव उरला नाही. उत्तम कंपन्यांचे शेअर्स चार ते पांच टक्के करमाफ व्याज देऊ शकत आहेत तेव्हा शेअर बाजार तेजीत राहिल्यास नवल नाही.

साधारण घेण्यास चांगले शेअर कोणते हे कोणी विचारतात, त्यांना अमका घ्या, तमका घ्या असे सांगण्यापेक्षा नुकतेच एका सेवानिवृत्त सद्गृहस्थांनी—अर्थात ज्यांना पैशाची इतर कोणाच्या-हीपेक्षा जास्त काळजी वाटणे साहाय्य आहे—कांही शेअर घेतले त्यांत प्रामुख्याने टाटा स्टील ऑर्डिनरी व डिफर्ड, कोहिनूर, ब्रिटिश इंडिया कॉर्पोरेशन, असोसिएटेड सिमेंट व कांही साडेतीन टक्का रोखा हे दिसत होते येवढे सांगितले म्हणजे पुरे. तसेच काळ परवा बडोदा बँक शेअर्स घेण्यास गेले असता पंचवीससुद्धा मिळू शकले नाहीत. यावरून वारा काय वहात आहे हे दिसून येईल.

अपोलोने तीन आणे सहामाही व्याज जाहीर केले आहे. या गिरणीने जर चालू वर्षाला ६ आणे अथवा ८ आणे व्याज दिले तर हा शेअर पुन्हा मडकल्या खेरीज राहणार नाही. सध्या भाव ५ ६. १२ पर्यंत आहे. या गिरणीने मागील साली सत्तर लाखांवर नफा मिळविला होता. चालू साल याहीपेक्षा चांगले गेले आहे व गिरणी सोलापूरच्या जुन्या गिरणीच्या सुप्रसिद्ध चालकांकडे ससून कं. कडून चालविण्यास घेतली गेली आहे हे सर्वश्रुत आहे. जरी या व जवळ जवळ सर्व ससून गिरण्यांचा युद्धपूर्व इतिहास चांगला नसला तरी मागील तीन वर्षांत सगळ्यांचा पूर्ण कायापालट झालेला आहे हे विसरतां कामा नये.

मागच्या "अर्था"च्या अंकांत "संजय" नावाने कोणी महाराष्ट्रीय-यांच्याव्यतिरिक्त मोठाले उद्योगधंदे चालविणाऱ्यांचा उल्लेख केला. आपली दृष्टि विशाल नव्हे जगदव्याळ केली तरच ते मोठे धंदे चालवू शकतील. हिंदुस्थानांत पाऊणशे वर्षांपूर्वी येऊन आज प्रचंड प्रमाणांत एकच परकीय सूत्रचालक मंडळीच्या अधिकारांत वेगळे वेगळे धंदे; उदा० कापड व सूत, ताग, चहा, कोटशाच्या साणी, कागद, साखर, नौका व लोहमार्ग; चालविले जातांना दिसत आहेत. उल्लेख करावयाचा तर कलकत्त्याचे अँड्र्यू यूल्, बर्न आणि कं., गिल्लर्डर्स अर्थथनॉट, मॅकनिल, पीअर्स लेस्ली, बर्ड कं., बर्ड व हेलजिअर्स, मुंबईचे किलिक निक्सन आणि कं. यांचीं नांवे प्रामुख्याने डोक्यापुढे येतात. त्यांची बरोबरी हिंदी लोकांत फक्त टाटा आणि सन्स व वालचंद हिराचंद यांच्याच कडून होईल.

[गुडवारी बाजार बंद झाल्यानंतर वृद्धनियंत्रकांचा कापडाचे भाव उतरविणारा हुकूम बाहेर पडला आहे. त्यामुळे तात्पुरते भाव खाली यावेत. कारण जरी हुकुमामुळे १९४३ चे व्याजावर परिणाम झाला नाही, तरी १९४३ च्या नफ्यावर परिणाम खचित होईल. तरी सुद्धां डाईंग, कोहिनूर, गोकाक इत्यादि जुन्या गिरण्यांच्या शेअर्सना घेण्यास कोठल्याही प्रकारची हरकत दिसत नाही.]

स्फुट विचार

रस्ते

हिंदुस्थानसारख्या अफाट आणि सात लक्ष खेड्यांच्या देशांत दळणवळण आणि व्यापार ह्यांच्या सोयीसाठी चांगल्या रस्त्यांची किती आवश्यकता आहे हे सांगायलास नको. तसेच, इतर बाबींप्रमाणे हिंदुस्थानांतील रस्त्यांचा विस्तार व निगा ह्यांचे बाबतीत युद्धोत्तर काळात योजनात्मक धोरणाची आवश्यकता वाटणे सहाजिकच आहे. रस्त्यांविषयीच्या प्रश्नांची चर्चा करण्यासाठी त्यांच्याशी संबंध येणाऱ्या लोकांची प्रातिनिधिक स्वरूपाची एक "रोड काँग्रेस" ह्या नांवाची परिषद भरत असते. यंदाचे ह्या संस्थेचे अधिवेशन ग्वालेर येथे गेल्या आठवड्यांत झाले. त्या प्रसंगी सर केनेथ मिचेल ह्यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणांत खेडेगावी, जिल्ह्यांतले, प्रांतिक व अखिल भारतीय अशा चार वर्गांच्या रस्त्यांचे संबंधांतल्या उणीवा व गरजा काय आहेत ह्यांचे विवेचन केले. खेडेगावी व जिल्ह्यांचे रस्ते रिपेरीच्या अमानामुळे खराब झाले आहेत आणि त्यांचे बाबतीत प्रगतीचे नांवहि घ्यावयास नको. ह्या पुढेहि खेडेगावी रस्ते खडीचे व पक्के करता येणे शक्य नाही, तथापि त्यांतहि सुधारणा करिता येण्यासारखी आहे आणि बैलगाड्यांच्या चाकांस रबरी धावा लावणे इत्यादि प्रकारच्या सुधारणा झाल्यास शेतकऱ्यांच्या मालाच्या वाहतुकीस सहाय्य होईल असे सर केनेथ म्हणाले. त्यांच्या मते ह्या रस्त्यांची निगा राखण्याचे काम खेडेगावी लोकांवरच सोपवले पाहिजे. त्यांस पैसा पुरवता येणार नाही पण श्रमाच्या स्वरूपांत रस्त्यांच्या व्यवस्थेस सहाय्य देता येईल. जिल्ह्यांतील रस्ते सार्वजनिक पैशांतून चांगले राखले गेले आणि त्यांची खेडेगावी रस्त्यांशी सांगड घातली गेली तर हा प्रश्न सहज सुटू शकेल असे त्यांनी सांगितले. कमी खर्चात साधे रस्ते कसे चांगले काम देतात ह्याची लोकांस कल्पना नाही. ह्याचे कारण ही गोष्ट अशक्य कोटीत ढकलण्यांत आली आहे व तिच्याकडे अक्षम्य दुर्लक्ष झाले आहे असा अभिप्राय त्यांनी व्यक्त केला.

जपानविरुद्ध होणाऱ्या चढाईचा खर्च

आजच्या अग्रलेखांत "एकॅनॉमिस्ट" ह्या वजनदार ब्रिटिश साप्ताहिकाने, हिंदुस्थान सरकारने युद्धखर्चाचा अधिक मोठा भाग उचलावा, ह्या आशयाची सूचना केली आहे तिचा विचार आम्ही केला आहे. जपानविरुद्ध लवकरच होणाऱ्या चढाईमुळे हिंदुस्थानांत सध्यापेक्षा अधिक युद्धखर्च होणे अपरिहार्य आहे आणि त्या योगाने येथील सरकारास इंग्लंडकडून होणाऱ्या खर्चाच्या भरपाईचा व चळन विस्ताराचा प्रश्न अधिक कठीण होणार आहे. ह्या दृष्टीने "एकॅनॉमिस्ट"च्या सूचनेप्रमाणे युद्धखर्चाच्या वाटणीविषयीच्या कराराचा फेरविचार ब्रिटिश व हिंदुस्थान सरकार ह्यांचेमध्ये बरेच विषय होणे स्वाभाविक आहे. ही गोष्ट लक्षांत घेऊन फेडरेशन ऑफ इंडियन बँक्स ऑफ कॉमर्स ह्या संस्थेच्या कार्यकारी मंडळाने हिंदुस्थान सरकारकडे विचारणा केली आहे आणि अधिकृत माहिती मागितली आहे. लॉर्ड लुई मॉन्टॅगन ह्यांच्या नेतृत्वाने होणाऱ्या चढाईचे संबंधांत हिंदुस्थानांतून माल पुरवला जाईल त्याबद्दलचा खर्च हिंदुस्थान

सरकारामार्फत होईल आणि त्याची भरपाई लंडनमध्ये केली जाईल. आतांपर्यंतच्या अनुभवावरून हे उघड होते की ह्या व्यवस्थेमुळे चळनाची वाढ व्हावी लागेल आणि महागाईची कमान चढण्याची भीति आहे. धान्यधुन्य, कापड इत्यादि अत्यावश्यक जिनसांची वाण आजच सामान्य हिंदी जनतेस भासत आहे आणि ती अधिक तीव्र झाल्यावांचून रहाणार नाही असे आपले मत फेडरेशनने सरकारला कळवले आहे. जपानविरुद्ध व्हावयाची चढाई सर्व मित्रराष्ट्रांच्या वतीने अंगिकारली जावयाची असल्याने तिच्या संबंधांतला खर्च हिंदुस्थान सरकारने सोसू नये असेहि त्यास सुचवण्यांत आले आहे. ह्या संबंध प्रभाचा सध्या विचार चालू आहे आणि त्या विषयी कांहींच माहिती देणे शक्य नाही असे उत्तर सरकारने फेडरेशनला दिले आहे.

महाराष्ट्रांतील पिकांस पावसाची अनुकूलता

सप्टेंबरमधील व ऑक्टोबरच्या प्रारंभीचा पाऊस महाराष्ट्रांत सर्व ठिकाणी समाधानकारक झाला असल्याची सुवाती सर्वास आनंददायक वाटेल. त्या पावसामुळे सरिफाची पिके चांगली येऊन रबीच्या पिकांसंबंधीहि खात्री वाटण्याजोगी परिस्थिति निर्माण झाली आहे. पुणे, सातारा, अहमदनगर, नाशिक व सान-देशचे दोन जिल्हे, ह्या सहा जिल्ह्यांच्या "मध्य भाग"संबंधीचे आकडे प्रसिद्ध झाले आहेत, त्यांवरून धान्याच्या लागवडीबरोबर त्याचे उत्पादनहि वाढले असल्याचे आढळून येते. तांदळा-खाली ३,०४,००० एकर जमीन असून त्यांतून १,०४,००० टन तांदूळ निघेल. म्हणजे, तांदळाच्या उत्पादनांत ४०% वाढ आहे. ज्वारीची लागवड ६% वाढून उत्पादन १२% अधिक होईल. बाजरीची लागवड ५% ज्यास्त आहे परंतु उत्पादन २१% वाढावा दाखवील. रागीच्या लागवडीत व उत्पादनांत अनुक्रमे ५% व २०% वाढ आहे. ही झाली सरिफाच्या पिकांची गोष्ट. रबीच्या पिकांपैकी गहू सर्वात महत्त्वाचे आहे व त्याची लागवड ३५% वाढून तिचे क्षेत्र ७ लक्ष, ५५ हजार एकरांवर जाईल अशी अपेक्षा आहे. "अधिक धान्य पिकवा" मोहिमेचा सुपरिणाम होऊन, धान्याची संबंध प्रांतांतील लागवड ८ लक्ष एकरांनी वाढली आहे.

युद्ध आणि हिंदी आर्थिक संसार *

दिल्ली युनिव्हर्सिटीचे अर्थशास्त्राचे प्राध्यापक, प्रो. व्ही. के. आर. व्ही. राव ह्यांनी चालू लढाईचे हिंदी आर्थिक संसारावर होणारे परिणाम व त्याच्या अडचणी सोडविण्याचे सरकारचे प्रयत्न ह्यांचे वर्णन करणारे एक पुस्तक नुकतेच प्रसिद्ध केले आहे. त्यांत त्यांनी सध्याच्या परिस्थितीचे वर्णन करून, हिंदी आर्थिक प्रश्न सोडविण्यासाठी कोणते धोरण स्वीकारणे आवश्यक आहे, ह्यांचे स्पष्टीकरण केले आहे. ह्याच विषयावर कांहीं अर्थशास्त्रज्ञांची पुस्तके नुकतेच प्रसिद्ध झाली आहेत. तथापि, राजकीय पार्श्वभूमीस प्राधान्य देऊन आर्थिक प्रश्नांचा प्रो. राव ह्यांच्या पुस्तकांत विचार करण्यांत आलेला आहे, हे त्यांचे वैशिष्ट्य म्हणता येईल. युद्धाचे प्रारंभी हिंदी उद्योगधंदे, शेती, वाहतुकीची साधने, व्यापार, इत्यादींची परिस्थिति काय होती, युद्धाचा ताण सहन करण्याची त्यांस पुरेशी शक्ति कां नव्हती व युद्धकालीन सरकारी अधिक धोरणाचा त्यांवर काय परिणाम झालेला आहे ह्यांचे विवेचन ग्रन्थकर्त्यांनी पुस्तकांत केले आहे.

* "दॉर अन्ड इंडियन एक्नॉमि" ले.-व्ही. के. आर. व्ही. राव. यू. सं. २०२ कि. ३ व. १२ अ.

मालेगांवचे के. राजे शंभूसिंग यांच्या तैलचित्राचें अनावरण.

बारामती येथील मुंबई प्रॉव्हिन्शियल को. बँकेच्या शाखेचे व नीगा कॅनाल सरेदीविक्री संघाचे मार्फत तारीख ३-१०-४३ रोजी कुपारी २ वाजता मुंबई प्रॉव्हिन्शियल कोऑपरेटिव्ह बँकेचे चेअरमन श्री. आर. जी. सरेया यांच्या हस्ते के. राजे शंभूसिंग अमरसिंग जाधवराव, संस्थान मालेगांव, यांच्या तैलचित्राचा अनावरण समारंभ करणेत आला.

सदर समारंभासाठी श्री. वैकुंठराय मेहता, श्री. कारसानीस (असि. रजिस्ट्रार को. सोसायटीज् पुणे.) व रावबहादूर शेविकर प्रभृती स्थानिक प्रतिष्ठित मंडळी आणि सदर दोन्ही संस्थांशी संबंध असलेली इतर मंडळी मिळून सुमारे २०० मंडळी हजर होती.

प्रारंभी श्री. काकासाहेब करंदीकर वकील यांनी समयोचित शब्दांत जमलेल्या मंडळींचें स्वागत करून के. राजे शंभूसिंग यांच्या संबंधीच्या आपल्या कांहीं आठवणी निवेदन केल्या व त्यांचा सहकारी चळवळीशी कसा निकटचा संबंध होता तेंहि विस्तारानें सांगितलें व अशा सभेस श्री. आर. जी. सरेया यांच्या सारखे अध्यक्ष असावेत अशी सूचना केली.

नंतर श्री. वैकुंठराय मेहता यांनी आपल्या भाषणांत राजेसाहेबांचा या बँकेशी आरंभापासून जो निकटचा संबंध आला व त्यांनी सहकारी कार्यक्षेत्रांत जी कामगिरी केली तिचें मार्मिक स्वरूपांत वैशिष्ट्य प्रगट केलें. यानंतर इतर कांहीं वक्त्यांची समयानुरूप राजेसाहेबांच्या प्रशंसापर भाषणें झाल्यावर अध्यक्षानी आपल्या भाषणांत बडोद्याचे श्री. सयाजी महाराज व राजे शंभूसिंग यांची तुलना करून सांगितलें की राजे शंभूसिंग यांनी आपलें आयुष्य आपल्या शेतकरी बांधवांची आर्थिक व सामाजिक उन्नति करण्यांत घालाविलें. जहागिरदार असूनही प्रत्यक्ष काम करण्याची त्यांना हौस होती. गरीब, श्रीमंत, अशाक्षित व सुशिक्षित अशा लोकांमध्ये ते मिसळत असत. सहकारी चळवळीत त्यांनी १९११ पासून १९३० पर्यंत काम केलें. अशा थोर पुरावाचें स्मारक तैलचित्ररूपानें बारामती शाखेने व सरेदी विक्री संघानें करणें हें अत्यंत उचित आहे.

बँकेचे सीनियर इन्स्पेक्टर श्री. धारप यांनी सर्वांचे आभार मानल्यावर वंदे मातरम् गीत होऊन रीतीप्रमाणे सभेचें काम संपलें.

बेळगांव पायोनियर अर्बन को, बँक लि. बेळगांव

हा बँकेचे भाग भांडवल २ लक्ष, ३ हजार रुपये असून तिचे रिझर्व व इतर फंड २ लक्ष, ९२ हजारांचे आहेत. ठेवीची रक्कम १५३ लक्ष रुपये आहे. बँकेने १३३ लक्ष रुपये रोस व इतर बँकांत ठेवले असून २ लक्ष, ६६ हजार रुपये रोस्यांत गुंतवले आहेत. सभासदांकडून येणें कर्ज ५ लक्ष, १० हजार रुपये आहे. बँकेचे स्वतःचें मोठे भांडवल (सुमारे ५ लक्ष रुपये), वाढत्या ठेवी, कर्जांत घट, इत्यादि गोष्टी अहवालावरून दिसून येतात. ठेवीच्या एकूण रकमेपेक्षा जास्त रक्कम बँकेजवळ रोस व रोस्यांत शिल्लक आहे. अहवालाचे वर्षी बँकेस २४,०३४ रुपये नफा झाला. भागीदारांस ७३% डिव्हिडंड मिळालें.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

हेड ऑफिस : पुणे शहर.

स्थानिक शाखा : डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबमी शाखा : बलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबमी.

जळगांव शाखा : नवी पेठ, जळगांव.

भांडवल

अधिकृत व विक्रीस काढलेलें	सपलेलें	बसल झालेलें
रु. १०,००,०००	रु. ९,७९,२००	रु. ३,३९,६००
एकूण सेटलें भांडवल रु. ६०,००,०००		

बँकेच्या शेअरवर डिसेंबर १९४२ अखेर ४३% करमाफ डिव्हिडंड दिलें गेलें. बँकेचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची सरेदी-विक्री कसोशीने करून दिली जाते.

मॅनेजर

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

अधिकृत भांडवल	रु. २,००,००,०००
बसल झालेलें भांडवल	रु. १,००,००,०००
रिझर्व फंड	रु. १,२०,५०,०००

मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळबादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (भद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस विज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अमृतसर, अंधेरी (मुंबई शेजारी), वाद्रे (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्लाइव्ह स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बजार), कलकत्ता (चौरंगी स्केअर), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंग्जवे), नागपूर (इतवारी बजार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, मुज (कच्छ).

लंडन एजन्ड्स: वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स: सर जुनीलाल स्त्री. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अध्यक्ष), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स:

दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% वारानें व्याज दिलें जातें. रु. १,००,००० वरील व्याज सात योजनेने दिलें जातें. सहमाही अखेर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिलें जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजानें स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विल्स व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एफिलक्यूटर व ट्रस्टी म्हणून काम करते. सर्व तन्हेचें ट्रस्टीचें काम केलें जातें. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट:—टी. आर. लालबाणी.

साखरआंबा, मोरआवळा—

गजराचा, आवळ्याचा, बेलफळाचा, महाकुंगाचा, आल्याचा, हिरड्याचा वगैरे.

भाजणी—थालीपाठ, चकलीकरिता.

द. ना. हेजीब, २० शुक्रवार, पुणे.

तरुण धंदेवाल्यांचें सभोवार निरीक्षण

संपादक महाशय, "अर्थ" यांसी—

सा. न. वि. वि.

परप्रांतांतील महाराष्ट्रीयाना वर्तमानपत्रांतील जाहिराती व मजकूर वाचून महाराष्ट्रीय कंपन्यांत ठेवी ठेवाव्याशा वाटतात व तसें करण्यांत अभिमान वाटतो. कंपन्यांचे चालक त्यांचा विनियोग नीट करतात ना?

महाराष्ट्रीय धंद्यांतील भांडवल संपन्न समाजाकडून बसल्या बेटकीला मिळविलेल्या रकमांची गोळाबेरीज नाही. आयुष्याच्या ऐन उमेदीचीं वर्षे रक्ताचें पाणी करून, घाम गाळून, मानापमान मिळून मिळविलेल्या मजुरीपैकीं म्हातारपणीं उपयोगी पडावी म्हणून प्रसंगीं अर्धपोटींही राहून मोठ्या कष्टानें बाजूला ठेविलेली ती चतकोर भाकरी आहे.

महाराष्ट्रानें व्यापार-धंद्यांना, गिरण्या-कारखान्यांना दिलेला पैसा मुख्यतः मध्यम वर्गियांनीं उतार वयाकरितां केलेली तरतूद व कौटुंबीयांची केलेली तरतूद होय. त्यांतील व्याजांतून त्यांचे चरितार्थ चालतात, मुला-नातवांची शिक्षणें. होतात, बाईंचा देव-धर्म होतो. या रकमांचा विनियोग तितक्याच काळजीनें, जपणुकीनें व्हावयास नको का? युद्धोत्तरच्या मंदीच्या-चटा-ओढीच्या काळांत जर ह्या प्रथितयश धंदेवाल्यांच्या भांडवलाच्या व्यवस्था अपुऱ्या पडल्या, नीटशा करता आल्या नाहीत तर...मोठ्या प्रयासानें रुजलेल्या विश्वासाचा अंकूर जळून खाक व्हावयाचा अन् मग त्यांत आहुत्या कितीतरी!!—

आजच पहाना, किती क्षुद्रक गोष्टी असतात. व्यक्ती-व्यक्तींतील चुरशी, मतभेद, धंद्यांत हुकमी न आलेलें यश अन् अशाच कितीक गोष्टी. किती त्याची चर्चा, चिकित्सा. अशांनं का धंद्यांत बरकत येते? धंद्यांतील सांचल्यग्यांकडे लक्ष असावें पण प्रयत्न असावे धंदा वाढविण्याचे, हिरीरीनें काम करण्याचे. धंद्यांत पत सांभाळावयाची असते. धंद्यांतील पत स्त्रीची अब्रूच!!—

आपल्यांत औद्योगिक महर्षि नाहीत असें कसें म्हणूं मी? धंदा करण्याची तळमळ होती. कामास सुरुवात केली. चांगल्या दिवसा पाठोपाठ वाईट दिवसहि आले. परिस्थितीचे तडाखे अधिकाधिक बसूं लागले. पण ध्येयनिष्ठा जबर. आत्मनिश्वास अलोट, कार्यावर प्रेम कमालीचें. अहोरात्र मेहनत. सारें लक्ष विशिष्ट दर्जाचा माल काढण्याकडे, विशिष्ट किंमतींत तो देता येण्याकडे. कठीण दिवसांतही कामगारांनीं निष्ठेनें कामें केलीं. भरतीचे दिवस आले. मातीचें सोनें झालें. कंपनीच्या भागीदारांनीं दाखविलेल्या विश्वासाचें माप दोन्ही हातांनीं त्यांच्या पदरांत घातलें. तथापि धंद्यांतील एकतानता टडखळी नाही. प्रयोग, संशोधन मोठ्या प्रमाणावर व अधिक व्यापक दृष्टीनें सुरूच आहे. ही निष्ठा, ही एकतानता मला भुलविते-नमविते. औद्योगिक जीवनांतील हे महर्षि खरेच!

पुण्याला व्यापारी कॉलेज सुरू झाल्याचें नुकतेंच वाचलें. येथे महाराष्ट्रीय बी. कॉम्स आहेत. बऱ्यापैकीं पगार मिळतात पण नोकरीच. ते मला नेहमीं म्हणतात, आपल्यापेक्षा पारशी, गुजराथी यांजकडे नोकरी करणें पत्करतें!

असें कां?—आपल्या कंपनी, आपले कारखाने लहान असतील, बी. कॉम्सना इतर ठिकाणीं मिळणारा पगार देणें आम्हांस परवडत नसेल, त्यांना आपल्या कंपनी—कारखान्याबद्दल ममत्व वाटेल असें वागविलें जात नसेल. काय ते मला नीटसें समजत नाही. किती बी. कॉम्स आपल्या कंपन्यांतून आहेत? पुण्यांतील कॉलेजांतून बाहेर पडणारे बरेचसे तरुण महाराष्ट्रीयच असतील. काय करणार आहेत ते? कुठें जाणार आहेत ते? धंदा की, नोकरी?—कुठें?—

आमच्या येथील तरुण व आपला महाराष्ट्रीय तरुण यांत मला एक महत्त्वाचा फरक दिसतो. इकडील तरुण धंद्यांत पडला तर हिरीरीनें पडेल. नोकरीस लागला तर मालकास आपण जास्तीत जास्त कसें उपयुक्त होऊं याचा विचार ठरवून त्या दिशेनें अवि-रत, अविश्रान्त श्रम करील. आपल्या तरुणाच्या कामाच्या अन् मानाच्या कल्पना थेट सरकारी नोकरीतील विशिष्ट जीवनाचें प्रतीकच! ठराविक ५-६ तासांपेक्षा अधिक काम आम्ही करणार नाही. आमच्या मानापेक्षां कमी दर्जाचें काम आम्ही करणार नाही. आमची लायकी आम्ही काम करतो त्यापेक्षां अधिक सासच आहे. वरच्या जागा आम्हांला मुद्दाम देण्यांत येत नाहीत, अन् त्या द्यावयाच्या तर मालकांनीं आपण होऊन आम्हांला त्या बहाल केल्या पाहिजेत. आम्हांला जेवढा पगार बाल तेवढ्याचेंच काम आम्ही करूं, अन् तें नाइलाज म्हणून तोंडांनच बढवडत, चेहऱ्यावर दर्शवीत करूं!! जीवनकालाच्या तीव्रतेबद्दल आपण बोलतो, विचार करतो, चर्चा करतो, अन् काय ही बेपर्वाई वृत्ति!

दोषान्वेषणाचें काम माझे नव्हे, तसें करण्यास लागणारा अनु-भव नि अधिकार मला नाही. पण जें बोचतें, सुपतें, डोळ्याला पाणी आणतें तें मी आपल्याला दाखविण्याचा प्रयत्न केला. परिस्थिति सुधारणें अवघड आहे हें मला पटतें, परंतु त्याची सर्वांना माहिती झाल्याविना ती सुधारण्यास त्यांचें हार्दिक सहकार्य कसें मिळणार? म्हणून, एवढें विस्तारानें लिहिलें आहे.

आपला,
"संजय"

पू. खा. सं. को. बँक लि., जयगोव

वरील बँकेचें भाग भांडवल ५,००,००० रुपये असून रिझर्व्ह फंड, बँड डेट फंड, सिक्युरिटीज सिंडिके फंड, फोशन असेट्स, रिझर्व्ह, इत्यादि मिळून तिचें स्वतःचें भांडवल सुमारे १४ लक्ष रुपये आहे. बँकेजवळ ५७ लक्ष रुपयांच्या ठेवी आहेत. बँकेचें सोसायट्यांकडून येणें २४½ लक्ष रुपये व व्यक्तिशः सभासदांकडून येणें ५ लक्ष, ६० हजार रुपये आहे. वर्षभर निव्वळ नफा ४७,१८५ रुपये राहिला. भागीदारांस ५% डिव्हिडंड मिळाले. सहकारी सोसायट्यांना द्यावयाचीं कर्जे शक्य तों जरीला सर-कीचें निभेळ बियांच्या रूपानें बँकेनें दिली. रोग घाल-विण्याकृतिं गंधकाच्या पुड्या सहकारी सोसायट्यांच्या सभासदांना मोफत वाटण्यांत आल्या.

डा. वा. ए. बी. कचेरी

मुंबईसरकारच्या टायपेकर ऑफ पब्लिक हेल्थची कचेरी मुंबईहून पुणे येथें नेण्यांत येणार आहे. युद्धमार्तापर्यंत ती पुण्यासच राहील.

मधुमेहावरील औषध

तीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रूरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

संरक्षण - सुरक्षितता - सेवा
हेच आमचें ध्येय.

दि औंध म्युच्युअल

लाइफ अँशुरन्स सोसायटी लि. पुणे.

महाराष्ट्राची पहिली प्रगतिपर विमा संस्था
मेहनती व उत्साही प्रतिनिधि पाहिजेत.

आतांच लिहा:—

मुंबईचे चीफ एजन्ट्स
के. डब्ल्यू. फडके,
फडके गणपतिवाडी, गिरगाव,
धक रोड, मुंबई ४.

हेड ऑफिस,
'रामनिवास' लक्ष्मी रोड,
पुणे शहर.

विमेदार नि हवाई हल्ला

शत्रुगणकडून हवाई हल्ला अगर तत्सम उन्हाव पापावून विम-
लडाऊ नागरिकांच्या जीविताला येणाऱ्या धोक्याचा समवेश विमा
पॉलिसीच्या अर्थात हेनो काय व त्यासाठी जादा प्रिमियम भरता
लागेल काय ! असा प्रश्न साहजिकच नागरिकांमध्ये चर्चिला
जात आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॉलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला
होणाऱ्या अपायाचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता
जादा प्रिमियम नाही.

तरी विलंब न लावता—

तुमचा नि तुमच्या आत्तेष्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्ष:—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रकें विनामूल्य पाठवूं

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि., } वि. ह. देशमुख, बी. ९.
लक्ष्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजर

न्यू इंडिया इंडस्ट्रीज लि.

(Approved Re-traders and Approved Contractors)

२६ लॅमिंग्टन नॉर्थ, मुंबई ११.

अध्यक्ष:—श्री. ग. स. मराठे, अँक्युअरी.

महाराष्ट्रांतली रकराचा प्रमुख कारखाना

★ गिरणीचे रोलर्स

★ रबरी हातमोजे

★ छापखान्यांचे रोलर्स

★ रीमोल्ड टायर्स

★ रबरी बॉशर्स

★ सॉलिड व्हील्स

व इतर रबरी माल तयार होतो.

पु. ग. मराठे

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

हे पत्र पुणे, पेठ मांबुडां घ. नं. ११५११ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
रा. श्रीपाद रामन काळे, बी. ९, यांनी 'दुर्गाधवास,' मांबुडां, घ. नं. १२१११, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.